

основоположного начала і об'єднуючої ланки в системі відносин між державою і особою, а також принципів, методів та засобів діяльності усіх інституцій антикримінальної юстиції України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Термін «антикримінальна» політика пропонується автором натомість терміну «кримінальна» політика, що означає лат. Criminalis – злочинна.
2. Філософський словник / За ред. В.І. Шинкарука. – К., 1986. – С.525.
3. Сучасний словник іншомовних слів. – 2-ге вид., доп. – Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2008. – 688 с. – С.166.
4. Головатий С.П. Верховенство права: Ідея. Доктрина. Принцип / Автореф. дис.. на здобуття наукового ступеня докт.юрід.наук (спеціальність 12.00.01): теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. Інститут законодавства Верховної Ради України. – К., 2008. – С.33.

Мозоль А.П.,
провідний науковий співробітник
відділу організації науково-
дослідної роботи Національної
академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ДО ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ ПРИЧИН І УМОВ ЗЛОЧИННОСТІ

Проблема причин злочинності – одна з центральних у кримінології. Вона існує протягом тисячоліть, тобто виникла значно раніше самої науки кримінології.

Розглядаючи причинність злочинності через спектр філософського вчення про причетність, то поряд із поняттям причини, яка викликає певний наслідок, неодмінно стоїть поняття умови, яка сама цього наслідку не викликає, але сприяє причині.

У кримінології під причинами слід розуміти процеси і явища, які породжують злочинність як свій безпосередній наслідок. Що стосується умов, то вони безпосередньо не породжують злочинність, але «відкривають шлях» для дії причин, полегшують настання суспільно небезпечних наслідків [1, с.79].

У кримінологічній літературі класифікація причин й умов злочинності здійснюється за декількома критеріями:

- за природою;
- за рівнем функціонування;
- за змістом і способом дії;
- за джерелами.

За природою причини й умови поділяються на:

- об'єктивні;
- суб'єктивні.

Об'єктивні фактори існують незалежно від волі людини. До них належать: стан екології, економіки, соціальний лад, спадковість, клімат та ін. Що стосується злочинності загалом, як об'єктивні її причини постають конкретні суперечності суспільного буття, економічних і соціальних відносин людей. Об'єктивні умови - це недоліки організаційного й технічного порядку, що підтримують, поживляють дію суб'єктивних і об'єктивних причин злочинності.

Суб'єктивні фактори охоплюють все особистісне, що залежить від волі людини: свідомість, звички, нахили, ціннісні орієнтири, мораль, право, політичні погляди, традиції та ін. До суб'єктивних причин відносяться елементи соціальної психології, що суперечать моралі та проявляються у викривлених потребах, інтересах, установках, меті, які призводять до скоєння злочинів. Суб'єктивні умови - це демографічні та соціально-психологічні особливості населення.

За рівнем функціонування виділяють причини й умови:

- загальні для всієї злочинності;
- особливі для різних видів злочинів (за їх кримінально-правовою характеристикою, за колом осіб, що їх скоїли та ін.);
- поодинокі для певних злочинів.

За змістом і способом дії:

❖ загальні причини й умови ті, що впливають на всю злочинність, тобто стосуються всіх процедур у злочинності: зростання, скорочення, структурних змін тощо.

Вони можуть бути:

- економічними;
- ідеологічними;
- організаційними;
- правовими тощо;

❖ особливі криміногенні обставини:

- причини та умови конкретних видів злочинів за об'єктом зазіхання можуть об'єднуватись у великі групи

- причини й умови корисливих, насильницьких, посадових злочинів тощо;

- причини та умови умисних і необережних злочинів;

- причини й умови первинної та рецидивної злочинності;

- причини й умови злочинності неповнолітніх, що мають специфічний характер, беручи до уваги психофізіологічні особливості цієї категорії злочинців тощо;

❖ причини й умови конкретних поодиноких злочинних дій різноманітні. Лише частина з них може розглядатись як типові й такі, що підлягають певній систематизації. Незважаючи на це, хоч і умовно, вони можуть бути розмежовані на декілька груп:

- причини й умови, пов'язані з матеріальним станом і умовами життя осіб, які скоїли злочин;

- пов'язані з моральним формуванням особи, з особливостями соматичного та психічного стану;

- причини й умови, що впливають з певної життєвої ситуації та поведінки потерпілого.

За джерелами причини й умови бувають:

- внутрішні - суперечності, що притаманні певному суспільству;

- зовнішні - негативний вплив з боку інших. Скажімо, порнографія, наркотики, насильство, що заповнили екрани наших телевізорів і кінотеатрів, які прийшли із Заходу.

У кримінологічній літературі застосовують також інші основи для класифікації причин і умов злочинності. Так, деякі кримінологи виділяють головні та другорядні причини (першого та другого порядку), ближні й віддалені, обставини, фактори, детермінанти. На наш погляд, з цього приводу доцільно погодитись з думкою О.М. Джужи, який зазначає, що всі ці класифікації мають право на існування, але в їх основі лежать поняття причин і умов злочинності [2, с. 76].

Отже, здійснивши класифікацію причин та умов, доцільно зазначити, що на їх основі формуються реальні прогнози та ефективні заходи обмеження злочинності й запобігання конкретним злочинам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Курс кримінології: Загальна частина: Підручник: У 2 кн. / О.М. Джужа, П.П. Михайленко, О.Г. Кулик та ін.; За заг. ред. О.М. Джужа. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 352 с.
2. Кримінологія: Навч. посіб. / О.М. Джужа, Ю.Ф. Іванов – К.: Вид. ПАЛИВОДА . – 2006. – 264

Кирилюк А.В.,

доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ІНТЕГРАЦІЙНОГО ЗВ'ЯЗКУ КРИМІНОЛОГІЇ З ПРАВОВИМИ ГАЛУЗЯМИ

Як будь яка наука кримінологія виступає як форма людських знань, як складова частина духовної культури суспільства, як особлива сфера цілеспрямованої людської діяльності, що визначає систему понять про явища і процеси, закони і закономірності кримінальної дійсності і має на меті: дослідження на основі загальних та спеціальних методів пізнання, передбачення і перетворення цієї дійсності в інтересах суспільства.

Поняття кримінології як «науки» застосовується на позначенні всієї системи перевірених кримінологічною теорією і практикою знань, які є загальним продуктом розвитку цієї суспільної діяльності. Саме на їх основі складається механізм наукової політики, що активно й цілеспрямовано впливає на розвиток кримінології як спеціалізованої галузі, яка має комплексний підхід до вивчення кримінологічних проблем, що включає синтетичне пізнання всіх її численних аспектів, який знайшов свій чіткий вихід у розвитку наукознавства.